

"Türkiye Geneli Kaçak Tütün Ürünleri Tüketimi Saha Araştırması Bulguları ve Vergi Politikası Zorlukları Çalıştayı" Açılış Konuşmaları

Saygıdeğer Katılımcılar, Kıymetli Misafirler,

Tütün salgını, dünyanın karşı karşıya kaldığı en büyük halk sağlığı tehditlerinden biri olmaya devam ediyor. Dünya genelinde her yıl 8 milyondan fazla insanın hayatını kaybetmesine neden oluyor. Bu ölümlerin 7 milyondan fazlası doğrudan tütün kullanımından kaynaklanırken, yaklaşık 1,6 milyonu sigara içmeyen bireylerin pasif maruziyeti sonucu gerçekleşiyor.¹

Yaptığımız saha araştırmaları, ülkemizde hala yaygın olarak *mamül sigara olarak ifade edilen - fabrika üretimi sigaranın* - çok yaygın olarak kullanıldığını gösteriyor.

OECD verilerine göre; Türkiye'de her gün tütün mamulü kullanan 15 yaş ve üstü bireylerin oranı, 2013 yılında %27,3 iken, 2023 yılında %28,3'e yükseldi. Bu 10 yıllık zaman diliminde OECD ülkelerinde ortalama 5 puanlık azalış olurken, ülkemizdeki 1 puanlık çarpıcı artışın sigaranın özellikle gençler başta olmak üzere toplumda yaygınlaşmaya devam ettiğini gösteriyor.²

Tütün ürünlerinin yıkıcı etkilerini ortadan kaldırmak için, yıllardır önemli adımlar atıyoruz. Ancak tütün endüstrisi, bu kazanımlarımızı aşındırmak için yöntemlerini değiştirerek varlığını sürdürmeye devam ediyor.

Günümüzde elektronik sigaralar, nikotin poşetleri ve sentetik nikotin içeren yeni ürünler; yenilik ve zararı azaltma söylemleriyle topluma sunuluyor. Oysa bu ürünlerin biçimi değişse de temel amacı değişmiyor: nikotin bağımlılığını sürdürmek ve özellikle çocuklar ile gençleri hedef alarak yeni kullanıcılar kazanmak.

Bu kapsamda, Dünya Sağlık Örgütü, IQOS benzeri ısıtılmış tütün ürünlerinin *dumansız ve zararsız* olmadığını belirtmiş ve bu ürünlerin nikotin içermeleri nedeniyle geleneksel sigarayla aynı bağımlılık potansiyeline sahip olduğunu altını çizmiştir. En kritik risk ise, bu ürünlerin gençleri nikotille erken yaşta tanıştırması ve sigaraya geçiş olasılığını artırmaları.

Ortaya çıkan güncel veriler, bu durumun boyutunu açıkça ortaya koyuyor. Dünya genelinde 13-15 yaş aralığındaki en az 40 milyon çocuk, hâlihazırda en az 1 tütün ürünü kullanıyor. Bunların 20 milyonu sigara, 10 milyonu dumansız tütün.³

Daha da çarpıcı olan ise, en az 15 milyon çocuğun bu yaşta elektronik sigara kullanmaya başlamış olması. DSÖ'de verisi bulunan ülkelerde, çocukların elektronik sigara kullanma oranı, yetişkinlere kıyasla ortalama 9 kat daha yüksek.⁴

¹ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>

² https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/11/health-at-a-glance-2025_a894f72e/8f9e3f98-en.pdf

³ <https://www.who.int/news/item/17-10-2025-world-no-tobacco-day-2026--unmasking-the-appeal---countering-nicotine-and-tobacco-addiction>

⁴ <https://www.who.int/news/item/17-10-2025-world-no-tobacco-day-2026--unmasking-the-appeal---countering-nicotine-and-tobacco-addiction>

Bununla birlikte elektronik sigara tüketimi yıldan yıla daha da yaygınlaşıyor. OECD⁵ verilerine göre; 2016–2023 yılları arasında 15 yaş ve üzeri bireylerde düzenli elektronik sigara kullanımı ülkelerde %5,2’den %6,1’e yükseldi. Ülkemizde ise, Türkiye Yeşilay Cemiyeti tarafından yapılan 15 Yaş ve Üzeri Nüfusta Sağlık Davranış Araştırması verilerine göre; 2020 yılında %3,4 olan hayat boyu en az bir kez elektronik sigara kullanım oranı 2025 yılında %8,1’e çıkmıştır.

Bu demek oluyor ki, OECD ülkelerinde 7 yılda 1 puanlık artış olurken, ülkemizde her yıl 1 puanlık artış meydana geliyor. Bu veriler, sigara çeşitlerinin, özellikle gençler başta olmak üzere toplumda hızla yaygınlaştığını gösteriyor.

Bilimsel araştırmalar, elektronik sigaralar ve yeni nesil tütün ürünlerin sigaraya geçiş için *köprü etkisi* oluşturduğunu göstermekte. Epidemiyolojik çalışmalar, gençlerde elektronik sigara kullanımının ileride normal sigara kullanımını yaklaşık 3 kat artırdığını belirtiyor.

Tütün endüstrisi, bu ürünler ile özellikle çocukları ve gençleri hedef alarak tüketimin düşmesini engellemeye çalışıyor. Geçmişte sigarada olduğu gibi, ülkemizde tamamı kaçak statüsünde bulunan yeni nesil tütün ürünlerini zararsız ve masum bir algı oluşturacak söylemlerle pazarlamaya devam ediyor.

Tütün, dünyada en yaygın kullanılan bağımlılık yapıcı madde olmaya devam ederken; yol açtığı zararlar bilimsel olarak net biçimde ortaya konmuştur. DSÖ, tütün kullanımının dünya genelinde tüm kanser ölümlerinin %25’inden ve akciğer kanseri vakalarının da %90’ında sorumlu olduğunu belirtiyor.⁶ Nitekim, ülkemiz tütün ürünü kullanımının yüksekliği nedeniyle ciddi hastalık yükü ile karşı karşıya. Akciğer kanseri insidansı açısından ülkemiz dünyada 2012 yılında 17. sıradayken, maalesef 2022 yılında 7. sıraya yükseldi.

Tütün ürünü kullanımının yol açtığı kronik hastalıkların yükü de ülkemizde giderek artmakta ve sağlık sistemimiz üzerinde ağır bir baskı oluşturmakta. Yani bu tablo bize tütünün, yalnızca bugünün değil, geleceğin de ciddi bir halk sağlığı sorunlarından olduğunu açıkça gösteriyor.

Değerli katılımcılar,

Bildiğiniz üzere, tütün kullanımının artmasına yol açan bir diğer önemli faktör ise, tütün ürünlerinin yasadışı ticareti. Yasa dışı ürünler, vergisiz ve denetimsiz olmaları nedeniyle sağlık uyarıları ve standart ambalajlar olmaksızın piyasaya sunulmakta.

Bu durum, söz konusu ürünleri daha ucuz, daha kolay ulaşılabilir ve erişilebilir hâle getirmekte; ve özellikle gençler ve maddi imkânları sınırlı olan bireyler açısından ciddi bir risk oluşturuyor. Nitekim, küresel olarak tüketilen her 10 sigara ve tütün ürününden 1’inin kaçak olduğu tahmin edilmekte.⁷ Bununla beraber, DSÖ verilerine göre tütün ürünlerinin yasadışı ticareti, gençler ve diğer yaş grupları arasında tütün kullanımını artırıyor.

⁵ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/11/health-at-a-glance-2025_a894f72e/8f9e3f98-en.pdf

⁶ <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/effects-of-tobacco-on-health>

⁷ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>

Kaçak tütün ürünleri; içerik denetiminden geçmemeleri, katkı maddelerinin ve -kurşun, kadmiyum, arsenik gibi- ağır metal seviyelerinin bilinmemesi sağlık sorunları da beraberinde getiriyor. Yapılan araştırmalar, yasadışı tütünün 2-3 kat daha fazla kadmiyum içerdiğini tespit etmiştir⁸; ve bu maddelerin kanserojen, mutajen ve üreme için toksik olduğu uzun yıllardır bilinmekte⁹.

Yasadışı tütün ticaretinin bir diğer sonucu ise, her yıl, hükümetleri yaklaşık 40,5 milyar ABD doları vergi geliri kaybına uğratması. Bazı ülkelerde ise yasa dışı ticaret, toplam tütün pazarının %40-50'sine kadar ulaşmış durumda.¹⁰

Bu illegal tütün ticaretinin ortadan kaldırılması, hükümetlere her yıl en az 31,3 milyar ABD doları ek gelir sağlayabilir; ve en önemlisi 2030 yılından itibaren ise her yıl 164 binden fazla erken ölümün önlenmesini sağlayabilir.¹¹

Değerli katılımcılar,

Tütünle mücadelede kararlı ve güçlü adımlar attık; aynı kararlılıkla yolumuza devam ediyoruz. Bu alandaki irade ve hassasiyetin, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın açık ve kararlı liderliğiyle en üst düzeyde sahiplenildiği hepimizin malumudur.

Bu alanda Türkiye, taraf olduğu Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerini yalnızca yerine getirmekle kalmıyor, bu yükümlülükleri ulusal politikalarına güçlü biçimde yansıtıyor.

Bu doğrultuda, Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz'ın başkanlığında yürütülen Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu çalışmalarıyla da, tütün ve her türlü bağımlılıkla mücadele alanında bütüncül, koordineli ve kesintisiz bir yaklaşım hayata geçirmeye devam ediyoruz.

Türkiye Cumhuriyeti olarak; 2013 yılında ülkemizde elektronik sigaraya yönelik önlemleri, dünyadaki pek çok ülkeden önce aldık. 11 Haziran 2013 tarihinde yaptığımız düzenleme ile tütün içersin ya da içermesin, tütün mamulünü taklit eder tarzda kullanılan bitkisel nargile, elektronik sigara gibi her türlü ürünün, tütün ürünü olarak kabul edilmesini sağladık.

Bu ürünlerin, diğer tütün ürünlerinde olduğu gibi Kanunla belirlediğimiz alanlarda kullanımını, her türlü reklamını ve sponsorluğunu da yasakladık.

Ayrıca 2020 yılında nikotin içersin ya da içermesin her türlü tütün mamulünün ve bunların tüketiminde kullanılan elektronik cihaz, aksam, yedek parça, solüsyon gibi eşyaların ithalatı Ticaret Bakanlığı tarafından yasaklandı.

⁸ <https://thescipub.com/pdf/ajptsp.2012.149.153.pdf>

⁹ <https://www.anses.fr/fr/content/cadmium-reduire-exposition>

¹⁰ <https://www.emro.who.int/noncommunicable-diseases/highlights/illicit-trade-increases-tobacco-use.html>

¹¹ <https://www.emro.who.int/noncommunicable-diseases/highlights/illicit-trade-increases-tobacco-use.html>

Bu ürünlerin yolcu beraberinde getirilmesine yönelik düzenlemeler de hayata geçirildi; yolcu beraberinde getirilebilen tütün ürünü en fazla 3 tane olarak düzenlendi. Nitekim ülkemizde bugüne kadar elektronik sigara ya da kartuşu için ithalat izni verilmemiş ve ruhsatlandırılmamıştır.

Tüm bu önlemlerimize rağmen yasa dışı yollarla bu tür ürünlerin ülkemize girdiğini ve illegal yollarla satıldığı tespit edilmiştir.

Ülkemizde, sigara ve tütün ürünlerinin online ve otomatlar aracılığıyla satışına yönelik güçlü yaptırımlar uygulanıyor. Ancak, kaçak statüsündeki ürünlerin internet ve sosyal medya yoluyla bu kadar kolay erişilebilir olması tütünle mücadele çabalarımızı zayıflatmakta.

Buna karşılık, bilimsel veriler vergilendirmenin, tütün kontrolünün en etkili ve maliyet-etkin araçlarından biri olduğunu açıkça belirtiyor. DSÖ verilerine göre tütün ürünleri fiyatlarında %10'luk artış yetişkinlerde tüketimi yaklaşık %4, gençlerde ise %6 ila 7 arasında azaltmakta. Bu nedenle vergi politikalarını, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda halk sağlığını koruyan bilimsel temelli müdahaleler olarak ele alıyoruz.

Değerli katılımcılar,

Türkiye genelinde kaçak tütün ürünleri tüketimine ilişkin saha araştırmasının ortaya koyduğu riskler, yalnızca vergi kayıplarıyla sınırlı olmayıp; gençlerin sağlığını tehdit eden, tütün kullanımına geçişi hızlandıran ve uzun vadede toplum sağlığı üzerindeki yükü artıran çok boyutlu bir sorun alanına işaret ediyor.

Vergi politikalarının etkinliği, gençlere yönelik koruyucu önlemler ve kanıta dayalı halk sağlığı yaklaşımlarıyla birlikte ele alınmadıkça, kaçak ve alternatif tütün ürünlerinin yayılımının önüne geçmek için yeterli olmayacak.

Bu nedenle, çalıştayın, kamu, akademi ve tüm paydaşlarla birlikte ortak bir anlayış çerçevesinde; hem toplum sağlığını koruyan hem de sürdürülebilir ve adil bir vergi politikasına katkı sunan somut adımların geliştirilmesine katkı sunacağına yürekten inanıyorum.

Bu vesileyle, çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen tüm kişi ve kurumlara teşekkür ediyor, katılımınız için şükranlarımı sunuyorum.

Doç. Dr. Şuayıp Birinci

Bakan Yardımcısı

T. C. Sağlık Bakanlığı

~

Sayın Bakanım, Değerli Katılımcılar,

Türkiye geneli kaçak tütün ürünleri tüketimi saha araştırması bulguları ve vergi politikası zorlukları çalıştayı vesilesiyle sizleri saygıyla selamlıyorum.

Tütün ürünleri kullanan ve tütün dumanına maruz kalan milyonlarca insanın yaşamını yitirdiği apaçık bir gerçektir.

Küresel ve milli ekonomiye, sağlık harcamalarına, işgücü kaybına, hanehalkı harcamalarına ve çevreye etkileri göz önüne alındığında tütün kullanımı, sadece bir sağlık sorunu değil; aynı zamanda sosyal ve ekonomik bir sorundur.

Tütün mamulleri kaçakçılığı;

- Vergi kayıplarına neden olarak mali bütünlüğü zedeleyen,
- Yasal piyasada haksız rekabete yol açan,
- Kaçak ürün arzı ile halk sağlığını doğrudan riske atan,
- Suç gruplarına finansal kaynak sağlayan küresel bir tehdittir.

Bugün; Bakanlığımız ve bağlı birimlerimizce yapılan kaçak tütün ve arzı ile mücadele ve denetim konularında sizleri bilgilendirmek isterim.

Kolluk birimlerimizce tütün mamulleri kaçakçılığıyla mücadele kapsamında ülke genelinde yoğun operasyonlar yapılmaktadır.

17 bin 391'i 2025 yılında olmak üzere son üç yılda toplam 51 bin 55 operasyon gerçekleştirilmiş, 64 bin 769 şüpheli hakkında adli işlem yapılmıştır.

Bu operasyonlarda;

- 27 milyon paket kaçak sigara,
- 5 milyar adet boş makaron,
- 1,5 milyar adet dolu makaron,
- 2 bin 800 ton tütün,
- 2,6 milyon adet puro ve çeşitleri ile
- 1,6 milyar adet elektronik sigara ele geçirilmiştir.

2025'in 11 ayı itibarıyla ele geçirilen

- sigara paketi miktarları 11 milyonu,
- boş makaron miktarı 1,4 milyarı ve
- dolu makaron miktarı ise 334 milyon adedi aşmaktadır.

25.02.2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararınca elektronik sigara yasaklanmasına rağmen, bu ürünler de yasa dışı yollarla iç piyasaya sürülmektedir.

Yapılan operasyonlar neticesinde 2025'in 11 ayında 522 bin 830 adet elektronik sigara ele geçirilmiştir.

Buyasa dışı ve insans sağlığına tehdit oluşturan maddelere karşı mücadeleimiz kararlılıkla sürdürülmektedir.

Değerli Katılımcılar,

Ayrıca işin bir de tersine kaçakçılık boyutu bulunmaktadır.

Ülkemizde sigara fiyatlarının Avrupa'ya göre daha ucuz olması, tersine kaçakçılığı tetiklemektedir.

Örneğin; İngiltere'de 1 paket sigara 16 sterlin iken, Türkiye'de 1,8 sterlidir.

Aradaki bu fiyat farkından dolayı yolcuların yurt dışına çıkarken beraberinde tütün mamullerini götürdüğü gözlemlenmektedir.

Değerli Katılımcılar,

Tütün mamulleri kaçakçılığına yönelik cezai düzenlemeler 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda yer almaktadır.

Buna göre ticari amaçla bandrolsüz ürün bulunduran veya doldurulmuş makaron satanlara üç yıldan altı yıla kadar hapis cezası verilmektedir.

30 Kasım 2022'de 5607 sayılı Kanunda yapılan değişiklikle Tarım ve Orman Bakanlığından yetki belgesi almadan tütün satışı yapanlara 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası getirilmiştir.

Bunun yanında 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun kapsamında 2025 yılının 11 ayında kapalı alanlarda yapılan denetimler neticesinde 29 bin 979 idari yaptırım uygulanmış ve yaklaşık 306 Milyon Lira idari para cezası kesilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde, tütün kullanımı ve tütün kaçakçılığı ile mücadeleye büyük önem verilmekte; bu mücadele, devlet politikası olarak kararlılıkla yürütülmektedir.

Bu mücadele; **çocuk ve gençlerimizin korunmasından pasif etkilenimin önlenmesine, yasadışı ticaretle etkin mücadeleden tütün ürünlerinin içerik denetimine** kadar pek çok kurumun sorumluluk alanına giren, çok boyutlu bir meseledir.

2025 yılı Madde Kullanıcıları Profil Analiz Raporuna (NARKOLOG) göre;

Uyuşturucu öncesi tütün kullanım oranı %83,3'tür. Tütün kullanmaya başlama yaş ortalaması ise 16,79'dur. Aynı şekilde alkol kullanım oranı %38,8'dir ve alkol kullanmaya başlama yaş ortalaması 18,49'dur.

Bu çarpıcı veri ışığında; devlet kurumlarımızın yanı sıra üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, medya ve aileler dahil olmak üzere tüm paydaşların ortak anlayış ve güçlü iş birliği içinde hareket etmesi kritik öneme sahiptir.

Bu vesileyle çalıştayımızın; milli ekonomiyi, kamu sağlığını ve geleceğimiz olan çocuklarımızı koruma kararlılığımızı pekiştiren, topyekûn ve koordineli mücadele ruhunu daha da güçlendireceğine inancım tamdır.

Türkiye Yüzyılı Vizyonu doğrultusunda, Büyük ve Güçlü Türkiye idealine yürürken; sağlıklı nesiller, güçlü toplum ve güvenli gelecek hedeflerimize katkı sunan tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Mehmet Aktaş

Bakan Yardımcısı

T. C. İçişleri Bakanlığı